

Doç. Dr. ALI ÇAĞLAR

Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Öğretim Üyesi

Malûmunuz, inanmak, insanlar için bir tür sosyo-kültürel gereksinimdir. İnsanları bu gereksinimini karşılamak üzere yeryüzünde, farklı toplumlarda yüzlerce hatta binlerce inanç sistemi oluşturulmuştur. Bunlardan bazıları tek Tanınlı, bazıları da çok Tanınlıdır. Hatta bazıları kimilerince 'hak dini', diğerleri ise 'hurafe' olarak nitelendirilir. Doğal olarak her dinsel inanç sistemi kendine özgü değerler ve ibadet biçimleri üretirek bazı günlere ya da aylara kutsallık atfeder.

Ramazana da, bizim toplumumuzun büyük bir kesiminin dinî olarak nitelendirilen İslâm'ın en önemli ve kutsal ayıdır. Kendini Müslüman olarak tanımlayan ve İslâmiyet'in gereklerini yerine getirmekle yükümlü görenler, kendilerince bu ibadetlerini gerçekleştirmeye çalışırlar. İslâmiyet'in temel ibadetlerinden birisi olan oruç ise, bireyler için alışmış oldukları gündelik yaşamın dışına

Bu sınırlılık hali, aynı zamanda değişik iletişimlerde pozitif ya da negatif bir araç olarak da kullanılır. Örneğin, yanlış yapıldığında, "Yahu kusura bakma, oruç başıma vurdu", "Oruç ağızla yalan mı söyleyeceğim?", ağız kokusuna, "O mübarek koku" diyerek, oruç bazı davranış ve durumlar için bir meşrulaştırma aracı ya da bir mazeret olarak da kullanılır. Tabii bununla birlikte, "Utanmıyor musun oruç yemeye?", "Aziz mübarek gün bu ne kıyafet, cehennemde cayır cayır yanacaksın" gibi ifadelerle içinde yaşanan toplumsal çevrede bir sosyal kontrol ve baskı da yaratılır. Metropollerde bu baskının minimum düzeyde olması ve bireylerin bu kontrol ile baskıyı pek fazla hissetmemesine karşın daha küçük taşra kentlerinde ya da toplumsal çevrelerde bu kontrol ve baskı maksimum düzeydedir. Diğer bir deyişle, yasal olarak Ramazan ayında yemek yemek ya da sokakta sigara içmek yasak olmamasına karşın, sosyal kontrolün fazla olduğu küçük yerleşim birimlerinde birey, bu kontrolü kendi üzerinde yoğun bir şekilde hisseder, bu yüzden de davranış ve istemlerini sınırlandırır. Hatta lokanta, kahvehane ve pastaneler gündüzleri çoğunlukla kapalı tutulur. Yani Ankara Kızılay Meydanı'nda sigaranızı hiç düşünmeden cebinizden çıkarıp içiyorken aynı davranışı, Yozgat, Muş ya da Sivas gibi bir kentin meydanında sergileyemezsiniz. Bir gizliliğe sığınma ihtiyacı duyarsınız.

Bu durum, aslında bir anlamda, bireylerde olması gereken düzeyde bir demokrasi bilincinin gelişmemiş olduğunun da bir göstergesidir. Çünkü demokratik bilince sahip birey, kendi özgürlüğünün bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde bittiğini bilir, bunu böyle kabul eder ve içselleştirerek davranışlarına yansır. Birey olarak sadece kendi yaşamından sorumlu olduğunu düşünür ve diğer bireylere "akıl vermek" ya da onları kendince "doğru yola(!) getirmek" gibi bir misyonunun olmadığını bilir ve başkalarını davranışlarından dolayı kınamaz. Ki İslâmiyet din olarak zaten bunu emreder. Çünkü birey ile Tanrı arasında kimse giremez ve her birey Tanrı'ya kendi hesabını vermekle yükümlü görülür. Sonuç olarak, her bireyin, kendi dışındakilerin de kendisi gibi haklara sahip ve kendi doğruları olduğunu kabul edecek ve onlara hiçbir şekilde kendi doğrularını empoze etmeyecek bir bilince erişmesi temel dileğimizdir. Şimdiden ilk tip olarak tanımladığımız insanlara hayırlı ramazanlar diyerek yazımı noktalayayım. □

ramazan ve halet-i ruhiye

çıkması gerektirir. Örneğin, sahura kalkmak, gün boyu hiçbir şey yemek-içmemek ve iftar gibi. Diğer bir deyişle oruç tutmak, belirli şeylerden fedakârlık etmek ve kendini mahrum bırakmayı gerektirir. Ancak insan için, sahip olunan alışkanlıklardan bir süreliğine de olsa vazgeçmek kolay olmaz. Ramazanın kendine özgü kuralları ile karşı karşıya kalan birey, ibadet anlayışı ile alışkanlıklar arasında kendince bir sınav verir. Bu durum ise, psiko-sosyal bir varlık olan insanın vücut dengesini etkiler ve bazı bireyler, oruçlu oldukları sürece hassaslaşırlar ve 'sınırlı olma' dediğimiz ruh haline sahip olurlar.

Ramazanda genel olarak iki insan tipine rastlanır: İlki, ibadetinde samimidir, oruç tutuyor olduğunu gündeme getirmeyi, hatta oruçlu olduğunu fark etmezsiniz. İbadeti, kendisi ile Tanrı arasındadır. Çevresinde olup bitenler, kendisini çok fazla etkilemez. Bir ikram ile karşılaştığında, kibarca "Niyetliyim" diyerek teşekkür eder. İkinci tip ise, gösterişçidir. Hatta çoğu kez oruç tutmuyor olsa bile, her fırsatta oruçlu olduğunu dile getirir ve başkalarıyla iletişiminde hep bir ayrıcalık bekler. Söylem ve davranışlarından, tuttuğu orucu bir fedakârlık yapıyormuş ve toplum kendisine borçluymuş gibi bir düşünce ve ruh hali okursunuz. İşte 'Ramazan siniri' denilen şey, bu tip insanlarda görülür.

Ramazanda genel olarak iki insan tipine rastlanır: İlki, ibadetinde samimidir; oruç tutuyor olduğunu gündeme getirmeyi, hatta oruçlu olduğunu fark etmezsiniz. İbadeti, kendisi ile Tanrı arasındadır.